

Podział metod

I. Metody podające (słowne, asymilacji wiedzy):

- Wykład informacyjny (konwencjonalny)
- Wykład problemowy
- Wykład konwersatoryjny
- Opowiadanie, opis
- Tekst programowany

II. Metody poszukujące (samodzielnego uczenia się):

Problemowe:

- Klasyczna metoda problemowa
- Sytuacyjna
- Gielda pomysłów (burza mózgów)

Ćwiczeniowo - praktyczne

- Ćwiczeniowa (ćwiczebna) oparta na wykorzystaniu różnych źródeł wiedzy
(film, fotografie, materiały archiwalne, teksty źródłowe, dokumenty, roczniki statystyczne, mapy, Internet itp.)
- Metoda projektu
- Studium przypadku (studium przykładowe)
- SWOT
- Metoda stolików eksperckich
- Laboratoryjna (eksperymentu)
- Doświadczeń
- Obserwacji, pomiaru w terenie

Dyskusji

- Panelowa
- Oxfordzka
- Okrągłego stołu
- Punktowana
- Seminaryjna
- Referatu

III. Ekspozujące:

- Pokaz
- Wystawa
- Drama
- Symulacyjna (gier symulacyjnych)

Charakterystyka metod

Nazwa metody	Założenia metodyczne	Uwagi dotyczące zalet, efektów stosowania
I. Metody podające (słowne, asymilacji wiedzy):		
Wykład informacyjny (konwencjonalny)	Słowne przekazywanie określonych treści kształcenia w postaci wypowiedzi ciągłej, usystematyzowanej, w przystępnej formie, zgodnej z zasadami logiki. Polega na podaniu gotowej wiedzy w naukowej postaci z uwzględnieniem terminologii właściwej danej nauce. Wymaga od słuchaczy znacznej dojrzałości umysłowej, myślenia abstrakcyjnego, rozumienia związków i zależności, ale też zapamiętania dużej porcji informacji. Wykład umożliwia przekazanie największej ilości informacji w najkrótszym czasie. Być może właśnie dlatego jest metodą chętnie i często używaną, a nawet nadużywaną.	Z punktu widzenia celów obecnie stawianych przed edukacją akademicką jakim jest obok przekazu wiedzy - kształcenie umiejętności i postaw jest metodą mało efektywną
Wykład problemowy	Poświęcony omówieniu jakiegoś problemu, w tym sposobów oraz końcowego rozwiązania tego problemu. Cechuje go nawiązanie szerszego kontaktu wykładowcy ze słuchaczami, czego wyrazem jest ich „dialog wewnętrzny” polegający na uważnym, aktywnym śledzeniu wywodu wykładowcy i rozumowaniu równoległe z nauczycielem. Nauczyciel myśli głośno, pozwalając tym samym słuchaczom uczestniczyć w gromadzeniu przesłanek, podążać tokiem swego myślenia: od zrozumienia istoty problemu aż do jego rozwiązania.	Można go stosować wtedy gdy w założeniach wykładu nie dominują szczegółowe informacje, ale treści wykładu koncentrują się wokół pewnych problemów.
Wykład konwersatoryjny	Wykład połączony z bezpośrednią aktywnością samych słuchaczy, skierowaną na rozwiązanie problemów teoretycznych lub praktycznych. Największą jego wartością jest postawienie na tej samej płaszczyźnie mistrza i ucznia oraz zapewnienie udziału studentów poszukiwaniu odpowiedzi, dochodzeniu do prawdy i bronienu własnego stanowiska. Wykład ten jest swoistym dialogiem pomiędzy wykładowcą a słuchaczami, którzy poprzez działanie dochodzą do rozwiązania problemu. Nazwa wykładu pochodzi od łac. <i>conversari</i> - obcować.	Posiada szereg walorów kształcących. Ograniczeniem jest masowość kształcenia i duże grupy studentów

Opowiadanie, opis	Słowne przedstawienie zdarzeń, faktów, procesów. Spełnia swe założenie gdy jest żywe, zwarte, obrazowe, wpływa na uczucia i emocje, podtrzymuje napięcie. Może być wspomagane środkami ilustracyjnymi.	Niewielkie walory kształcące na poziomie akademickim
Tekst programowany	Najważniejszym elementem kształcenia jest <i>program</i> , rozumiany jako ciąg powiązanych ze sobą logicznie i merytorycznie dawek informacji na dany temat, który ma zostać przyswojony za pomocą odpowiedniego urządzenia eksponującego ten program (np. komputera) lub za pomocą odpowiednio skonstruowanego podręcznika. Każda dawka informacji kończy się pytaniem, na które uczący się formułuje odpowiedź i otrzymuje informację zwrotną dotyczącą poprawności podanej odpowiedzi i sugestią wskazującą kolejne kroki postępowania.	Bardzo dobre warunki stosowania tej metody stwarza komputer oraz inne nowoczesne media służące eksponowaniu tekstu i obrazu. Sprzyja samodzielnemu uczeniu się. Wiele elementów kształcenia tą metodą jest wykorzystywanych w e-learningu.

II. Metody poszukujące (samodzielnego uczenia się)

Problemowe

Klasyczna problemowa	Polega organizowaniu i kierowaniu przez nauczyciela zdobywaniem wiedzy i umiejętności studentów za pomocą rozwiązywania problemów. <i>Problem</i> - to trudność o charakterze teoretycznym lub praktycznym, której przezwyciężenie wymaga aktywnej postawy ze strony odczuwającego ją podmiotu i prowadzi do wzbogacenia jego wiedzy i umiejętności. Główne etapy zajęć prowadzonych metodą problemową stanowi: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zorganizowanie (stworzenie, zainicjowanie) sytuacji problemowej. 2. Formułowanie (nazywanie) problemu. 3. Tworzenie hipotez. 4. Omówienie sposobów, warunków weryfikacji hipotez. 5. Weryfikacja hipotez w formie samodzielnej pracy studentów. 5. Podsumowanie wyników samodzielnej pracy, ocena trafności postawionych hipotez i ewentualne transfer tj. zastosowanie (lub wskazanie możliwości zastosowania) wyników w praktyce. 	Uczy dostrzegania, formułowania i rozwiązywania problemów oraz sprawdzania wartości rozwiązania, aktywizuje intelektualnie i wyzwala aktywność badawczą. Czynnikiem aktywizującym jest wyzwalanie pozytywnej motywacji do zdobywania wiedzy, działania
Sytuacyjna	Zespołowe analizowanie i rozwiązywanie przez studentów konkretnych, rzeczywistych sytuacji problemowych pod kierunkiem prowadzącego. Najlepiej aby problem dotyczył sytuacji rzeczywistej, ale może również dotyczyć sytuacji fikcyjnej. Wymaga od prowadzącego precyzyjnego określenia problemu, szczegółowego przygotowania i przedstawienia opisu sytuacji (w formie słownej, pisemnej, za pomocą filmu, przezroczy, magnetofonu, rysunku), problemu do rozwiązania i stworzenia warunków do jego rozwiązania.	Poza zdobyciem przez studentów nowej wiedzy o danej sytuacji umożliwia rozwijanie myślenia analitycznego, kształtowanie umiejętności samodzielnego podejmowania decyzji

Gielda pomysłów (burza mózgów)	Zgłaszanie, eksponowanie przez grupę osób pomysłów i skojarzeń mających na celu rozwiązanie jakiegoś problemu. Wyróżnia się w niej najczęściej trzy etapy: 1. formułowania problemu, określenia trudności teoretycznej lub praktycznej wymagającej przewyciężenia; 2. wysuwania pomysłów (hipotez) rozwiązania analizowanego problemu; 3. krytyczna analiza i weryfikacja wysuwanych hipotez i przyjęcie ostatecznego rozwiązania	O skuteczności przesądza całkowita swoboda w zgłaszaniu hipotez rozwiązania analizowanych problemów, oddzielenie fazy zgłaszania pomysłów od fazy wartościowania oraz rzetelna dyskusja w toku ich weryfikacji
Ćwiczeniowo -praktyczne		
Ćwiczeniowa, (ćwiczeń przedmiotowych, ćwiczebna)	Jest to raczej forma zajęć akademickich, której podstawowym założeniem jest kształtowanie różnorodnych umiejętności i postaw (ich charakter zmienia się w zależności od kierunku studiów). Opiera się na wykorzystaniu różnych źródeł wiedzy (film, fotografie, materiały archiwalne, teksty źródłowe, dokumenty, źródła statystyczne, mapy, Internet, aparatura badawcza, obserwacje i badania terenowe itp.). Jej nazwa obejmować powinna również źródło(a) w oparciu o które student zdobywa wiedzę i kształci umiejętności. Stanowi podstawowy sposób doskonalenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych, które są niezbędne w dalszym samokształceniu i przyszłej pracy (m.in. takich jak sprawność w myśleniu, posługiwaniu się wiedzą, ocenianiu, działaniu praktycznym). Ze względu na to, że te główne umiejętności ulegają szybkim przemianom, ważne jest aby w uczelni jak najczęściej „uwspółcześniać” formy, treść i stosowane źródła wiedzy będące podstawą wykonywanych przez studentów samodzielnych prac ćwiczeniowych, zadań.	Sprzyja kształtowaniu umiejętności, nawyków, rozwijaniu zdolności i zainteresowań poznawczych, przyzwyczajają do posługiwania się metodami myślenia i badania naukowego typowego dla danej dziedziny. Metody te służą również kształtowaniu umiejętności dobrej organizacji samodzielnej pracy, właściwego korzystania z fachowej literatury, korzystania z narzędzi badań, aparatury badawczej.
Projektu	Realizacja dużego zadania poznawczego lub praktycznego przez grupę studentów lub indywidualnie. Prowadzący zajęcia jest inspirującym grupę do wspólnego jego tworzenia oraz kontrolującym jego przebieg.. Praca nad projektem jest wieloetapowa i cechuje ją dłuższy czas realizacji (czasem semestr). Obejmuje samodzielne zdobywanie, gromadzenie informacji, ich przetwarzanie, opracowanie i prezentowanie wyników innym. Efektem pracy nad projektem jest powstanie jakiegoś dzieła (wystawa, publikacja, nagranie radiowe lub telewizyjne, inscenizacja, organizacja imprezy kameralnej lub terenowej, wycieczka, itp.)	Pozwala na rozwijanie wielu ważnych współcześnie umiejętności: korzystania z różnych źródeł informacji, oceny ich wiarygodności, współpracy w grupie, umiejętności komunikacyjnych, kreatywności, samooceny, organizacji pracy i kierowania pracą innych

Studium przypadku, studium przykładowe	<p>Polega na szczegółowej analizie konkretnego przypadku, wydarzenia a następnie wyciąganiu wniosków, dokonywaniu porównań, uogólnień. Ze względu na stosowaną procedurę i zakładane cele można wyróżnić trzy typy studium przypadku: 1. Ilustracyjny – celem jest diagnoza danego zdarzenia, sytuacji, osoby, miejsca; ma charakter pogładowy; 2. problemowy – celem jest nie tylko rozpoznanie konkretnej sytuacji lecz także zawartych w nim problemów do rozwiązania; 3. Otwarty epizod – opisana sytuacja nie ma zakończenia a zadaniem studentów jest podanie przewidywanego rozwoju tej sytuacji, propozycja działania, rozwiązania zaistniałego problemu, sposobów zapobiegania negatywnym skutkom w podobnych okolicznościach.</p>	<p>Szczególnie dobre efekty przynosi jej wykorzystanie na zajęciach studentów prawa, nauk społecznych. Zaletą tej metody są jej walory praktyczne, gdyż inspirację do formułowania tematów studium przypadku stanowią sytuacje doświadczane bezpośrednio przez studentów, pochodzące z praktyki zawodowej prowadzącego zajęcia, doniesienia prasowe, wyroki sądowe, naoczne opisy wydarzeń, reportaże, fragmenty filmów.</p>
SWOT	<p>Polega na identyfikowaniu mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń pozwalających na podejmowanie skutecznych decyzji. Obejmuje diagnozę obecnej sytuacji a na jej podstawie określenie kierunków rozwoju, stworzenie strategii postępowania, Nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: S- strenght (siła), W- weaknesses (słabości), O- opportunities (szanse), T- threats (zagrożenia). Analiza SWOT stanowi często podstawę do skutecznego zarządzania firmą i jest prowadzona w trzech etapach: 1. identyfikacja wewnętrzna, 2. identyfikacja otoczenia, 3. określenie pozycji strategicznej i kierunków rozwoju.</p>	<p>Rozumienie istoty i rzetelne opracowanie wszystkich etapów analizy SWOT pozwala na właściwe jej zastosowanie w rozwiązywaniu problemów w wielu dziedzinach. Szczególnie przydatna w kształceniu studentów kierunków ekonomicznych</p>
Stolików eksperckich	<p>Technika pracy grupowej umożliwiająca uczenie się we współpracy. Grupa studentów jest podzielona na grupy np. 4-sobowe. Każdy członek grupy dostaje do opracowania (przygotowania) inne określone zadanie stanowiące część jednego, wspólnego, większego zadania. W pozostałych grupach przydział zadań jest taki sam. Osoby, z różnych grup, które otrzymały to samo zadanie siadają razem tworząc tzw. stoliki eksperckie: dyskutują, analizują źródła, opracowują wnioski, przygotowują się do przekazania wiedzy innym członkom grupy. Po opracowaniu zadania eksperci od poszczególnych zadań wracają do swoich grup i prezentują materiał, który opracowali w grupach ekspertów ucząc pozostałe osoby w grupie. W ten sposób wszyscy uczą się od siebie a każdy opanowuje cały materiał, a nie tylko jedną, swoją część.</p>	<p>Sprzyja samodzielnemu uczeniu się, Metoda wymusza solidną pracę w grupie, gdyż od niej zależy czy będzie w stanie przekazać wiedzę jako ekspert pozostałym członkom grupy. Sprzyja kształtowaniu postawy odpowiedzialności.</p>

Laboratoryjna, eksperymentu	Studenci samodzielnie przeprowadzają eksperymenty w celu zbadania jakiegoś zjawiska: przyczyn występowania, przebiegu, skutków. Podstawowym elementem eksperymentu jest postawienie hipotez i ich weryfikacja.	Kształtowana jest umiejętność samodzielnej pracy badawczej, dokonywania pomiarów, właściwego wykorzystania aparatury, przyrządów pomiarowych, weryfikacji hipotez
Doświadczeń	Prezentacja procesu lub rezultatu bezpośredniego poznawania rzeczywistości uzyskanego w drodze systematycznej obserwacji.	Mniejsze zaangażowanie studentów niż w eksperymencie, większe osoby prowadzącej
Obserwacji, pomiaru w terenie	Planowe i systematyczne gromadzenie informacji, danych, identyfikowanie problemów, dokumentowanie wyników obserwacji, rozwiązywanie konkretnych problemów w toku prac terenowych. Pomiar jest najczęściej pierwszym etapem badań, mających na celu zebranie materiału, który następnie staje się przedmiotem analizy, porównań, wnioskowania. Polega na przyporządkowaniu odpowiednich, mierzalnych właściwości przedmiotom, zjawiskom, procesom przy zastosowaniu określonej skali i narzędzi pomiarowych.	Sprzyja samodzielnemu uczeniu się, prowadzenia obserwacji i badań, ich dokumentowania, wnioskowania na ich podstawie
Dyskusji		
Panelowa	Jej cechą charakterystyczną jest istnienie dwóch grup: dyskutującej (eksperti – panel) i słuchającej (audytorium – uczący się). Prowadzący zajęcia czuwa nad właściwym, uporządkowanym przebiegiem dyskusji. W końcowej fazie dyskusji pytania mogą zadawać słuchający. Mogą też oni przedstawić własne stanowisko, uzupełnić dyskusję, wyjaśnić, zaakceptować lub odrzucić stanowisko któregoś z ekspertów (z uzasadnieniem). Dyskusję podsumowuje prowadzący panel. Metoda ta wymaga wcześniejszego przygotowania studentów.	Termin <i>discussio</i> (łac.) znaczy rozrzucanie, roztrząsanie. Jest wymianą myśli zbiorową i wzajemną służącą rozwiązaniu jakiegoś problemu teoretycznego lub praktycznego
Oxfordzka	Cechą odróżniającą debatę oxfordzką od innych form dyskusji jest jej sformalizowany charakter. W debacie bierze udział 6 osób. Trzech reprezentuje zespół broniący danej tezy. Pozostali trzej tę tezę negują. Poza bezpośrednio dyskutującymi uczestniczy w jej prowadzeniu: przewodniczący, zespół sędziów, osoba pilnująca czasu (timekeeper). Przewodniczący otwiera dyskusję i czuwa nad jej przebiegiem a po jej zakończeniu prosi sędziów o wydanie werdyktu.	Uczy dyscypliny dyskusji, przestrzegania ustalonych zasad dyskusowania

Okrągłego stołu	Polega na swobodnej wymianie poglądów pomiędzy prowadzącym zajęcia a studentami oraz pomiędzy studentami. Charakteryzuje ją swoboda wypowiedzi. Studenci wymieniają własne poglądy i doświadczenia, wzajemnie udzielają sobie wyjaśnień, które w razie potrzeby uzupełniają i koryguje prowadzący zajęcia. Po zakończeniu dyskusji nauczyciel lub student podsumowuje dyskusję. Podstawą dobrej dyskusji oxfordzkiej jest jej dość kontrowersyjna teza oraz bardzo dobre przygotowanie jej uczestników.	Nabywane są umiejętności prowadzenia dyskusji, poszukiwania i gromadzenia informacji, identyfikowania i rozwiązywania problemów, przygotowywania wystąpień publicznych, obrony własnych przekonań, akceptacji osób o odmiennym sposobie myślenia
Punktowana (oceniata)	Dyskusja jest prowadzona w gronie kilku osób, a pozostali studenci obserwują i oceniają jej przebieg. Każde wystąpienie jest ograniczone czasowo. Pomocą w tej metodzie dyskusji jest plansza, lub tablica na której wypisane są nazwiska dyskutujących oraz kryteria oceny dyskusji, np.: umiejętność argumentowania opartą na wiedzy, przytaczanie konkretnych faktów, dostrzeganie analogii, zwrócenie uwagi na błędy adwersarzy, ataki osobiste, wypowiedzi nie związane bezpośrednio z tematem. Wskazanym w tabeli kryteriom oceny dyskusji przypisana jest odpowiednia liczba punktów (in plus i minus), które obserwujący dyskusję mogą przypisać dyskutującemu. Np. kiedy dotyczą kategorii pozytywnych takich jak kultura wypowiedzi lub wysoki poziom merytoryczny można uzyskać dwa punkty dodatnie, jeśli natomiast związane są z błędami lub niewybrednym atakiem na adwersarzy – dwa punkty ujemne. Dyskusja kończy się podsumowaniem zarówno jej strony merytorycznej jak również sposobu jej prowadzenia.	Pozwala unikać monopolizowania dyskusji w grupach gdzie taka tendencja ma miejsce, uczy kultury dyskusji, umiejętności rzeczowego argumentowania.
Seminaryjna	Opiera się na kompetentnych wypowiedziach przygotowanych do dyskusji studentów. W trakcie seminarium nauczyciel akademicki: wprowadza w temat, organizuje i kieruje dyskusją, porządkuje, podsumowuje wypowiedzi studentów, dokonuje oceny: przygotowania do dyskusji, formy wypowiedzi, udziału w dyskusji.	Uczy rzeczowej, merytorycznej dyskusji; sprzyja wymianie poglądów, prowadzenia dialogu
Referatu	Przygotowane przez studentów referaty stanowią wprowadzenie, podstawę do dyskusji. Jej poprawna realizacja wymaga: właściwego doboru tematu i źródeł, problemowego ujęcia treści inspirujących dyskusję, sposobu wygłoszenia (unikanie czytania), podsumowania - ustalenia wyników dyskusji.	Jej wartość edukacyjna jest niewielka i uzależniona od spełnienia określonych wymagań.

III. Eksponujące:

Pokaz	Demonstrowanie przedmiotów, zjawisk, procesów i czynności, przy jednoczesnym, umiejętnym kierowaniu uwagi obserwujących na istotne cechy. Często jest tylko jednym z elementów zajęć na których stosowane są inne metody.	Jest okazją do zapoznania studentów z naturalnymi przedmiotami, zjawiskami, środkami poglądowymi, poznania określonych czynności, umiejętności, które powinni opanować również studenci
Wystawa	Prezentuje wyniki prac indywidualnych lub zespołowych. Może stanowić podsumowanie zajęć, efekt konkursu, prac terenowych, obejmować bardzo różne tematy i przyjmować bardzo różne formy (wystawa fotografii, zebranych okazów, pamiątek, dokumentów itp.)	Sprzyja kształceniu kreatywności, kształci umiejętności organizacyjne, umiejętność współpracy w grupie, zmysł estetyczny
Drama	Głównym sposobem pracy na zajęciach jest odgrywanie ról pełnionych przez określone postaci (itp. prezydenta miasta, turysty, dyrektora zakładu, prokuratora, pensjonariusza domu starców, nauczyciela itp.). Drama nie jest inscenizacją. Uczestnik dramy nie gra kogoś, lecz jest sobą w nowych sytuacjach. Najprostszym sposobem bycia w roli jest rozmowa lub wywiad na określony temat w zespołach dwuosobowych. Elementem roli może być etiuda pantomimiczna. Kilkunastoosobowa grupa może zademonstrować tzw. żywy obraz.	Rozwijają kreatywność, koncentrację i wyobraźnię, empatię, wrażliwość i samoświadomość. Poprzez odtwarzanie roli pełnionej przez daną postać, wzbogaca doświadczenie, pomaga w zapamiętaniu informacji. Może być wykorzystana do zrozumienia lub przeżycia sytuacji z zakresu historii, literatury, języka
Symulacyjna (gier symulacyjnych)	Polega na odtworzeniu przez uczących się różnych sytuacji problemowych, które mogą być sytuacjami rzeczywistymi (historycznymi, ekonomicznymi, prawniczymi). W grach symulacyjnych występuje element rywalizacji, wprowadzony po to by uczestnicy zrozumieli mechanizmy rywalizacji społecznej, jej przyczyny i konsekwencje; mogą pojawić się zwycięzcy i pokonani, których sukces lub porażka są wypadkową oddziaływania czynników sytuacyjnych, z którymi można spotkać się w codziennym życiu. Symulacje stwarzają również szanse generowania wniosków na temat możliwych przyczyn oraz konsekwencji funkcjonowania ludzi w sytuacjach podobnego typu.	Angażuje i aktywizuje, może ujawniać właściwości interakcji międzyludzkich. Skuteczność edukacyjna zależy w dużym stopniu od fazy końcowej, czyli dyskusji i podsumowania.